

ТУРИЗМЪТ В СВЕТА: ПЕРСПЕКТИВИ И РЕШЕНИЯ

доц. д-р Ирена Емилова
Нов български университет

Резюме: Настоящият доклад разглежда състоянието, основните тенденции, предизвикателствата и бъдещите перспективи пред глобалната туристическа индустрия. Тук се анализира влиянието на съвременните технологии върху туризма, дигитализацията, изкуствения интелект и виртуалната реалност. Разгледани са също предизвикателствата, свързани с климатичните промени, загубата на културна идентичност вследствие на глобализацията и недостатъчната инфраструктура в развиващи се дестинации. Особено внимание е отделено на устойчивия туризъм като модел за дългосрочно развитие – чрез екологични инициативи, подкрепа за местните общности и насърчаване на отговорното потребление.

Ключови думи: глобален туризъм, дигитализация, технологии, устойчивост, култура, екологичност

TOURISM IN THE WORLD: PROSPECTS AND SOLUTIONS

Assoc. Prof. Dr. Irena Emilova
New Bulgarian University

Abstract: This report examines the status, main trends, challenges and future prospects of the global tourism industry. It analyzes the impact of modern technologies on tourism, digitalization, artificial intelligence and virtual reality. It also examines the challenges related to climate change, the loss of cultural identity due to globalization and insufficient infrastructure in developing destinations. Particular attention is paid to sustainable tourism as a model for long-term development – through environmental initiatives, support for local communities and promotion of responsible consumption.

Keywords: global tourism, digitalization, technologies, sustainability, culture, environmental friendliness

УВОД

Туризмът е един от най-динамично развиващите се сектори на глобалната икономика. През последните десетилетия той претърпя значителни промени в контекста на глобализацията, технологичните иновации, промените в потребителските нагласи и глобалните кризи. Развитието на туризма в световен мащаб е не само показател за глобалното икономическо благосъстояние, но и важен фактор за социалните и културни връзки между страните. **Целта** на този доклад е да разгледа основните тенденции, предизвикателства и възможности за бъдещото развитие на туризма, като се акцентира върху перспективите и решенията за устойчивото му развитие в глобален мащаб и се направи опит за очертаване насоките на бъдещото му развитие.

Съвременният туризъм е многопластова и сложна **индустрия**, включваща не само пътувания и настаняване, но и широк спектър от услуги като транспорт, гастрономия, развлечения, културни и екологични изживявания. Глобализацията и дигитализацията са в основата на основните промени, които се случват в тази индустрия. Туризмът вече не се ограничава до традиционните туристически дестинации. Чрез технологиите, онлайн платформите за резервации и мобилни приложения, туристите получават незабавен достъп до разнообразие от услуги и информация. В същото време се наблюдава тенденция за задълбочаване на специализацията на туристическите услуги, при която туристите все повече търсят персонализирани и уникални преживявания.

Технологиите като виртуална реалност (VR), изкуствен интелект (AI) и големите данни играят все по-голяма роля в промените в туристическата индустрия. Те създават нови **възможности** за обогатяване на туристическите преживявания и осигуряват персонализирани услуги, съобразени с предпочитанията на потребителите. По същото време екологичните и социалните въпроси стават все по-важни, като устойчивият туризъм и отговорното пътуване придобиват глобално значение.

Туризмът има огромно **значение** за икономиката на страните по света, като създава работни места, генерира приходи от валута и стимулира икономическото развитие. Според Световната туристическа организация (UNWTO), туризмът осигурява приблизително 10% от глобалния БВП и е един от най-големите сектори по отношение на заетостта в световен мащаб. Страните, разчитащи на туризъм, получават значителни икономически ползи, не само от туристическите разходи, но и от индустриите, свързани с него – транспорт, хранителни услуги, строителство, технологии и т.н.

Туризмът също така играе важна **роля** в развитието на инфраструкту-

рата на страните, като подобрява транспортните мрежи, развива нови дестинации и подобрява качеството на живот на местните общности. Въпреки това, ефектите от туризма върху икономиките могат да бъдат двустранни. Докато някои държави се възползват от наплив на международни туристи, други изпитват предизвикателства като претоварване на местната инфраструктура, негативни социални и екологични последици, както и зависимост от туристическите приходи.

Основната цел на това проучване е да разгледа **текущите** тенденции и да представи решения за устойчивото развитие на туризма. Тук ще бъдат анализирани факторите, които формират съвременния туристически пазар, като се акцентира на новите технологии, повишеното търсене на устойчиви туристически продукти и промяната в поведението на туристите след пандемията от COVID-19. Ще бъдат разгледани и перспективите за развитието на специфични туристически сегменти като културен туризъм, екотуризъм, здравен и уелнес туризъм.

Изследването се стреми да **подчертае** важноста на иновациите и технологиите в туризма, както и на устойчивите практики, които могат да променят облика на индустрията през следващите години. Също така, ще бъдат разгледани основните предизвикателства, пред които е изправен секторът, като климатични промени, глобални кризи и зависимост от сезонни колебания.

Целта на това проучване е да предостави не само подробен анализ на състоянието на световния туризъм, но и да предложи практични решения и стратегии за бъдещо развитие, които могат да допринесат за подобряване на туристическата индустрия в глобален контекст.

ТЕНДЕНЦИИТЕ

На първо място това е влиянието на **технологиите** върху туристическата индустрия по отношение на дигитализацията, виртуалната реалност и изкуствения интелект. В този смисъл технологиите играят основна роля в трансформацията на туризма, тъй като можем да им обърнем внимание в контекста на иновациите, които осъществяват именно чрез дигитализацията, виртуалната реалност (VR) и изкуствения интелект (AI).

Дигитализацията има значително влияние върху начина, по който туристите избират и планират своите пътувания – приложенията за резервации, платформите за търсене на отделни туристически услуги, както и системите за индивидуални отзиви и препоръки, са широко използвани в посока повишаване удобството на клиентите. Основните доставчици в сектора са

онлайн туристическите агенции *Expedia* и *Booking.com*, които активно въвеждат нови технологични решения за подобряване клиентското изживяване (UNWTO, *Tourism and Technology*, 2023).

Виртуалната реалност (VR) и **добавената реалност (AR)** също намират приложение в туризма, като предлагат на туристите възможността да се „потопят“ в дестинациите или конкретни туристически обекти още преди да бъдат посетени, наслаждавайки се на виртуалните им обиколки. Примери за това са *Лувърав* Париж и *Британският музей* в Лондон, който предлагат VR обиколки на част от своите експозиции исторически артефакти от разстояние (UNWTO, *Virtual Reality in Tourism*, 2021). Относно виртуалните турове на хотели – хотелските вериги *Marriott Hotels* и *Hilton* предлагат 360-градусови VR обиколки на своите стаи и удобства. Съществуват и исторически VR изживявания – *Pompeii AR/VR Project* позволява на туристите да се „върнат“ в древния град Помпей преди изригването на вулкана Везувий. Има и приложение на виртуалната реалност в областта на тематични паркове – *Disney* и *Universal Studios* създават VR изживявания, които комбинират физическа среда и виртуални ефекти. В контекста на виртуалния туризъм, платформата *Google Earth VR* дава възможност за виртуални разходки навсякъде по света.

Добавената реалност (AR) комбинира реалния свят с дигитална информация и подобрява туристическото изживяване чрез различни приложения. Примери за това са: приложението *Timelooper*, което позволява на туристите да видят исторически събития в реална среда – наблюдение на строежа на *Лондонския мост* през Средновековието; *Google Maps Live View*, чрез което се показват посоките на движение върху реалната среда чрез камерата на телефона; *Smithsonian Institution* и *MoMA* използват AR, за да предоставят допълнителна информация за експонатите чрез мобилни приложения; *Yellowstone National Park* предлага AR изживявания, които показват изчезнали животни и природни явления в реална среда; хотел *Holiday Inn* в Лондон създаде AR огледала в стаите, които показват виртуални знаменитости или информация за хотела. Тези технологии не само подобряват изживяването на туристите, но и спомагат за маркетинга и управлението на дестинациите.

Ето и някои примери за виртуална и добавена реалност в туристически контекст в България: „Пътуване във времето“ – VR в *Пловдив* – град Филипопол през римската епоха или виртуална разходка из Античния театър и Римския стадион; виртуални турове за посетителите на *Националния исторически музей* в София или *Регионалния исторически музей във Варна*, включително 360-градусово разглеждане на експозиции; чрез VR възстановка на *Царевец*, Велико Търново туристите могат да изживеят битките на

средновековния град и да видят как е изглеждал той през Второто българско царство; посетителите на **Рилския манастир** и **Бачковския манастир** могат да се насладят на виртуални обиколки, без да нарушават спокойствието на поклонниците.

Изкуственият интелект (AI) в туризма се използва за персонализиране на туристическите изживявания, като анализира данни от предишни пътувания, за да предсказва бъдещите предпочитания на туристите. **Google** и **Amazon** също внедряват AI алгоритми в платформите си за туризъм, като например **GoogleTravel**, за автоматично предлагане на персонализирани предложения (UNWTO, *Tourism and Technology*2023). Туристическите агенции и хотелите интегрират AI чатботове, които отговарят на въпроси в реално време, като **Trip.com** и **Kayak**, например „**Лили**“ – AI-базиран чатбот на Lufthansa, който помага на клиентите с резервации и информация за полети. Изкуственият интелект анализира търсенето и оптимизира цените на хотелските стаи в реално време чрез системите **Duetto** и **RateGain**. Това позволява на хотелите да максимизират приходите си, като предлагат динамични цени според сезонността и търсенето.

Google Flights използва машинно обучение, за да предвижда закъснения на полети още преди авиокомпаниите да ги обявят, базирайки се на исторически данни и метеорологични условия. **Летищата в Дубай** и в **Лондон** (Хийтроу) използват биометрични технологии, за да ускорят проверките на пътниците чрез лицево разпознаване, без да е необходимо представяне на паспорт. В големите туристически градове като **Барселона** и **Амстердам** AI анализира движението на туристите и предлага алтернативни маршрути, за да се намали пренаселеността в ключови забележителности. В Япония хотел **Henn-na** използва роботи с AI, които посрещат гостите, настаняват ги и им предоставят информация за туристически забележителности. В **Дисниленд** AI анализира поведението на посетителите и предлага оптимизирани маршрути, за да се избегнат дългите опашки. AI системите **Tourism Economics** и **Travel AI** анализират данни от резервации, социални мрежи и исторически тенденции, за да прогнозират туристическия поток в дадена дестинация. Посочените по-горе примери подпомагат правителствата и бизнеса в посока планиране на ресурси като транспорт, хотелска заетост и охрана. Хотелите и ресторантите използват AI инструменти като **ReviewPro**, за да анализират обратната връзка на клиентите от платформи като **TripAdvisor** и **Google Reviews** за автоматично идентифициране на недостатъци и области за подобрене.

С нарастващото внимание към устойчивото развитие, туризмът също се адаптира към концепцията за **устойчив туризъм**, като фокусът се поставя върху минимизиране на въздействието върху околната среда и подкрепа

на местните общности. Устойчивите практики в туризма обхващат широк спектър от инициативи, включително насърчаване на зелени практики в хотелите, устойчив транспорт и подкрепа за местните икономики. Световната туристическа организация публикува доклади за насърчаване на устойчиви практики, като една от тях е инициативата за еко-сертифициране на хотели и туроператори, които отговарят на определени екологични стандарти. Екологичните инициативи включват програми за намаляване на въглеродните емисии, рециклиране, използване на възобновяеми енергийни източници и устойчиво управление на природни ресурси. Скандинавските държави, като **Швеция** и **Норвегия**, са примери за успешни екологични инициативи в туризма, като предлагат екотуристически пакети и обиколки с ниски въглеродни емисии (UNWTO, *Sustainable Tourism for Development*, 2020; WTTC, *Tourism and the Environment*, 2022). Ще посочим също така, че европейската държава Швейцария, както и страните от Латинска Америка Коста Рика и Перу се изправят в предните редици на устойчивия туризъм. Според изследвания на Global Sustainable Tourism Council (GSTC), ръстът на устойчивите туристически инициативи е 25% на годишна база (GSTC, 2022).

Не можем да не обърнем внимание и на постпандемичните **промени в потребителското поведение и предпочитанията на туристите**, формиращи тенденциите в глобалния туризъм. Безопасността и здравето сега са на първо място в списъка на предпочитанията на туристите. Туристите търсят дестинации и услуги, които предлагат безопасни условия и спазване на високи хигиенни изисквания. Това доведе до повишаване на туристическите услуги, предлагащи по-голяма индивидуалност и контакт с други хора, като например самостоятелни обиколки и настаняване в частни резиденции. Новите предпочитания включват все по-голям интерес към природните и екологичните дестинации, както и към пътуванията за благосъстояние. Такива дестинации предлагат туристически услуги, които са свързани със здравето и уелнеса, като пакети за детоксикация, медитация и йога ритрийти.

С нарастващия потребителски интерес към **нови и по-малко познати дестинации**, туристическите потоци се пренасочват към нови и неразвити региони. Неразвитите туристически дестинации в регионите в Африка, Югоизточна Азия и части от Латинска Америка започват да привлекат нови туристи. Тези дестинации предоставят уникални културни преживявания и природни ресурси, които не са били популярни в миналото. Пример за това е **Мексико**, където новите маршрути в Юкатан предлагат уникални археологически обекти и културни преживявания. Възходът на популярността на такива дестинации може да се обясни и с търсенето на по-отдалечени и автентични места, които предлагат по-малко тълпи и уникални изживява-

ния (UNWTO, *Emerging Destinations*, 2022; WTTC, *The Rise of New Tourism Destinations*, 2022).

Разгледаните глобални тенденции на развитие формират и бъдещето на туризма, предизвиквайки индустрията да бъде все по-гъвкава, устойчива и технологично напреднала, за да отговори на новите очаквания на туристите. Преди това обаче ще се опитаме да очертаем предизвикателствата и съответно решенията за по-добро разбиране на туристическата индустрия в нашето съвремие.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА

Глобалният туризъм, въпреки своето значително значение за икономиките на страните, се сблъсква с редица **проблеми** и предизвикателства, които изискват внимателно разглеждане и стратегии за разрешаване (WTTC, *Economic Impact Report*, 2023). Сред основните проблеми, с които се среща индустрията, са въздействието на глобализацията върху местните култури и традиции, последиците от климатичните промени върху туристическите дестинации и проблемите с инфраструктурата и безопасността на туристическите места.

Глобализацията е неоспорим процес, който оказва влияние върху всички сфери на обществото, включително туризма. Разширяването на глобалните мрежи за транспорт и комуникации е улеснило достъпа до различни дестинации и е довело до по-бързо развитие на туристическите пазари. Въпреки това, този процес има сериозни **последци** за местните култури и традиции. Все по-голямото разпространение на глобални марки и културни влияния води до унифициране на местните култури. Туристите често търсят познати и лесно достъпни услуги, като международни хотелиерски вериги, китайски или италиански ресторанти и други стандартни предложения. Това може да доведе до заличаване на местните традиции и обичаи, които не са в съответствие със световните стандарти за забавление и комфорт. Също така, въпреки че туризмът може да предостави възможности за опознаване на местните традиции, понякога тези традиции биват преекспонирани и комерсиализирани за туристическата индустрия. Местните обичаи, ритуалите и празниците могат да бъдат опростени и адаптирани за туризма, което обаче води до загуба на тяхната автентичност (Harrison, 2015; Hall, C.M., & Page, S.J., 2014).

Друго сериозно предизвикателство пред туристическата индустрия са **климатичните промени**, които оказват значително влияние върху развитието на туристическите дестинации. Повишаването на глобалните температури-

ри, екстремните метеорологични събития и промените в екосистемите могат да променят както устойчивостта на дестинациите, така и туристическото поведение (Becken, 2017; UNWTO, *Tourism and Climate Change*, 2020).

Туристическите региони по целия свят са изправени пред екстремни метеорологични условия – урагани, наводнения и горещо лято. Например, островите в **Карибите** и **Югоизточна Азия** са уязвими към наводнения и бури, което води до недостатъчни туристическите потоци и загуби за местните икономики. В последните години средните зимни температури се повишават, което води до намаляване на снежната покривка в ски курортите. Курортите **Банско**, **Боровец** и **Пампорово** все по-често разчитат на изкуствен сняг, което увеличава разходите за поддръжка. Подобна тенденция се наблюдава и в Алпите – в райони като **Шамони** (Франция) и **Сан Антон** (Австрия) зимните ски-сезони стават по-кратки. Решенията за това могат да бъдат инвестиране в изкуствено заснежаване и енергийно ефективни технологии; развитие на алтернативни зимни атракции като СПА туризъм, екотуризъм, културен туризъм; насочване на туристическите стратегии към всесезонен туризъм вместо зависимост от зимния сезон.

Следващо предизвикателство е **затоплянето на океаните** и увреждането на кораловите рифове. Големите морски курорти и дестинации, зависещи от морския туризъм, като **Малдивите** и **Барбадос**, са застрашени от повишаване на нивото на океаните и изчезването на кораловите рифове, които играят основна роля в привлекателността на тези места за подводно гмуркане и други водни спортове. Покачването на морското равнище е заплаха и за Черноморските курорти в България. Ерозията на плажовете и повишаването на морското равнище засягат българските черноморски курорти **Слънчев бряг**, **Златни пясъци**, **Созопол**. Според научни прогнози плажната ивица може да намалее значително до 2050 г., което застрашава туризма в региона. Подобни проблеми срещат и дестинациите **Венеция**, **Тайланд**, **Флорида**, където цели туристически райони са изложени на риск от наводнения. Решенията в тази посока са разширяване на крайбрежните защитни съоръжения; инвестиции в устойчиво развитие на крайбрежията и ограничаване на строителството в рисковите зони; насърчаване на еко туризма и природосъобразните практики.

Високите температури в Южна Европа са причина за промяна на туристическото търсене по тези ширини. Глобалното затопляне води до екстремни горещини през летните месеци в южните туристически дестинации **Гърция**, **Испания**, **Италия**, **Турция**. Това намалява туристическия поток през активния сезон. В България районите на Стара Загора и Пловдив вече показват по-дълги и сухи лета, което може да засегне селския и винения ту-

ризм. Решенията за това могат да бъдат развитие на нощен туризъм (вечерни обиколки, нощни пазари); насърчаване на пътувания извън активния летен сезон (есенен и пролетен туризъм); повече зелени площи и устойчиви инфраструктурни проекти в горещите зони.

На следващо място като предизвикателство ще разгледаме проблемите с **инфраструктурата и безопасността** на туристическите дестинации. Задържането на растежа в туризма често е затруднено от проблеми с инфраструктурата и безопасността на туристическите дестинации. Много туристически региони не разполагат с достатъчно модерна и надеждна инфраструктура, за да посрещнат нарастващия брой туристи, което води до претоварване на ресурсите и увреждане на околната среда.

Нарастващото търсене на туристически услуги често води до претоварване на транспортната мрежа, пристанищата, летищата и местата за настаняване. Това може да доведе до сринове в обслужването и до негативни социални и екологични последици за местните общности, които не са готови за масовия туризъм. Пример за това е **Барселона**, която е изпитва сериозни проблеми при обслужването на голямо количество туристи през летния сезон.

Нарастващият брой туристи в определени региони може да създаде и рискове за сигурността. Нападения, терористични заплахи, нарастващата тревожност по отношение на здравните рискове оказват влияние върху възприятията на туристите и тяхната готовност да посещават определени места. Примери за това са **Турция и Тунис**, където терористични атаки сериозно намаляват върху туристическите посещения (Dodds& Jorre, 2020; Hall, 2019).

РЕШЕНИЯТА

Съществуването на глобалния туризъм в съвременния свят е не само икономически важен фактор, но и изправен пред значителни предизвикателства, свързани с устойчивото развитие и отговорността към околната среда (Gössling & Peeters, 2015). За да бъде здравословно развитието на туризма, е необходимо да се предприемат конкретни решения за неговата устойчивост и отговорност на туристите при потреблението. Това включва внедряването на устойчиви туристически практики, ролята на правителствата и международните организации за регулиране на индустрията, инвестиране в образованието и обучението на туристическия персонал.

Устойчивият туризъм е концепция, която подчертава нуждата от баланс между икономическото развитие на индустрията и съхраняването на природните ресурси. Внедряването на устойчиви туристически практики е

основно за запазването на екосистемите и биологичното разнообразие, което е от изключителна важност за дългосрочния успех на туризма (UNWTO, *International Guidelines on Sustainable Tourism*, 2021).

В обратния смисъл обаче, масовият туризъм, допринася за значителни въглеродни емисии, именно чрез транспорта. Възможно решение е насърчаването на екологично чисти транспортни средства (електрически автобуси и влакове), увеличаване на пътуванията с влак, както и използването на био-разградими материали от страна на хотелите и ресторантите. Използването на „зелени сертификати“ за устойчиви хотели и заведения също са важен индикатор за устойчивостта на туристическите услуги.

От гледна точка на устойчиви практики в хотелиерството и ресторантьорството, ще отбележим въвеждането на енергийни възобновяеми източници, управление на водните ресурси и намаляване на отпадъците (например чрез рециклиране, минимизиране на пластмасови продукти и използване на местни и органични храни), (Gössling, Scott & Hall, 2015).

Освен това, туристическите дестинации могат да предлагат еко- и био-разнообразен туризъм, които не само генерират уникални изживявания, но и активно спомагат за опазване на природата. Пример за това е популяризирането на еко обиколки и наблюдение на диви животни в природните резервати, които насърчават туризма без да се нарушава целостта на природата.

Правителствата и международните организации играят централна роля в регулирането на туристическата индустрия и във въвеждането на устойчиви политики и стандарти. Правителствата могат да въвеждат нормативни актове, които да насърчават устойчивия туризъм чрез зелените сертификационни схеми, нормативите за емисиите на въглерод и екологичните стандарти. Например, страните членки на Европейския съюз могат да въведат общи регулации за енергийна ефективност и използване на възобновяеми източници на енергия в туристическата индустрия.

Също така, Международни организации като Световната организация по туризъм и Съвета за глобален устойчив туризъм играят ключова роля в дефинирането на стандарти за устойчив туризъм и създаване на рамка за сътрудничество между страните и туристическите оператори. Те популяризират и подкрепят добрите практики в индустрията и предлагат насоки за въвеждане на устойчиви модели на управление (Holden, 2008).

Не бива да се пренебрегва и факта, че редица правителства предоставят финансова помощ и техническа подкрепа на развиващите се туристически дестинации с цел създаване на инфраструктура за устойчив туризъм. Тази помощ може да включва подкрепа за екологично устойчиви проекти, развитие на екосистеми за туризъм, обучение на персонал и т.н. (UNWTO, *Global*

Code of Ethics for Tourism, 2020).

Една от най-важните области за постигане на устойчиво и отговорно развитие на туризма е инвестирането в **образование и обучение на туристическия персонал**. Това не само повишава качеството на услугите, но и създава основа за по-голямо осъзнаване на важноста от устойчиво управление на ресурсите.

Програмите за обучение на персонала, които акцентират върху устойчивото управление на ресурсите, еко туризма и опазването на околната среда, осигуряват по-голямо разбиране на устойчивите принципи сред туристическите служители и оператори. Те могат да бъдат обучавани как да предоставят информация на туристите за природосъобразни практики и как да предложат екологично чисти алтернативи за транспорт и настаняване.

Обучението в туризма трябва да обхваща както направленията за обслужване на клиентите, така и управлението на околната среда, а също и маркетинга на устойчиви продукти. Това ще помогне на туристическите оператори да разпознават и популяризират устойчивите продукти и да изградят успешни дългосрочни отношения с клиентите (Baum, 2006).

Освен образованието на туристическия персонал, е също така важно да се инвестира и в обучение на местните общности, които участват в туристическото производство. Това ще спомогне за създаването на устойчиви туристически дестинации, с добавена стойност от туризма и отговорно социално поведение (McGehee&Andereck, 2004).

ПЕРСПЕКТИВИТЕ

Туризмът е сектор, който постоянно се променя и адаптира към новите глобални условия. Прогнозите за бъдещото му развитие включват интегриране на нови технологии, повишено внимание към устойчиво развитие и засилен интерес към културните и екотуристическите продукти. Същевременно с това, индустрията се среща със нови предизвикателства, които изискват иновации и стратегически подходи. По-долу са разгледани основните перспективи за бъдещето на туризма, като акцентът пада върху ръста на културния и екотуризма, възможностите за иновации и ролята на местните общности в устойчивото му развитие.

Културният туризъм и екотуризмът са сред най-бързо развиващите се нишови сектори в глобалния туризъм. Прогнозите сочат към стабилен ръст в тези два сегмента, които отразяват нарастващото търсене на автентични изживявания и същевременно се съобразяват с глобалните тенденции на устойчиво развитие.

Търсенето на културни изживявания, включващи посещения на исторически паметници, музеи, фестивали и традиционни събития, ще продължи да расте. Потребителите все повече избират дестинации, които предлагат уникални културни изживявания и които могат да представят местната история и изкуство.

На фона на нарастващото глобално внимание върху устойчивото развитие и опазването на околната среда, екотуризмът ще играе все по-голяма роля. Пътешествениците ще търсят не само природни забележителности, но и възможности за активно участие в усилията за опазване на околната среда (Weaver, 2001).

Бъдещето на AI в туризма също намира своето място. AI ще се използва за автоматизация на процесите, като например разпределяне на ресурсите в туристическите дестинации. Виртуални туристически агенти ще могат да предлагат 100% персонализирани туристически маршрути, съобразени с бюджета, интересите и стила на пътуване на потребителя. AI ще подпомага устойчивия туризъм, като прогнозира екологичния отпечатък на пътуванията и предлага по-зелени алтернативи (UNWTO, *Tourism highlights*, 2021).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Глобалният туризъм е динамична и бързо развиваща се индустрия, която подлежи на значителни трансформации в резултат на технологични иновации, променени потребителски предпочитания и повишеното внимание върху устойчивото развитие. Анализът на глобалните тенденции в туризма показва, че секторът преминава през важни етапи на адаптация, като иновациите, дигитализацията, екологичните инициативи и персонализираните изживявания са основните двигатели на тези промени. В същото време, индустрията се изправя и пред сериозни предизвикателства, включително въздействието на климатичните промени, проблемите с инфраструктурата и необходимостта от защита на местните култури и традиции. Глобалният туризъм се намира на прага на важни трансформации, които ще бъдат определяни от новите технологии, промените в потребителските предпочитания и необходимостта от устойчиво развитие. Въпреки предизвикателствата, с които се сблъсква индустрията, има значителни възможности за развитие и иновации, които ще направят туризма не само по-иновативен, но и по-отговорен към природата и местните общности.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Baum, T. (2006). *Human Resources in Tourism: Still Waiting for Change*. Tourism Management, 27(6), 1195-1203.
2. Baum, T. (2006). *Human Resource Management for Tourism, Hospitality and Leisure: An International Perspective*. Cengage Learning.
3. Becken, S. (2017). *Tourism and Climate Change: Impacts, Adaptation, and Mitigation*. Channel View Publications.
4. Dodds, R., & Joppe, M. (2020). *Tourism and the Infrastructure Challenge: Impacts and Solutions*. Journal of Tourism Management, 48(3), 45-52.
5. Gössling, S., & Peeters, P. (2015). *Assessing Tourism's Global Environmental Impact 1900–2050*. Journal of Sustainable Tourism, 23(8), 1235-1255.
6. Gössling, S., Scott, D., & Hall, C.M. (2015). *Tourism and Water: Interactions, Impacts and Challenges*. Channel View Publications.
7. Hall, C.M., & Page, S.J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation: Environment, Place and Space*. Routledge.
8. Harrison, D. (2015). *Tourism and the Globalization of Culture: A Study of the Impact of Globalization on Local Cultures in Tourism*. Tourism Management, 48, 74-83.
9. Hall, C.M. (2019). *Tourism and Security: The Challenges of Managing Risk in a Globalized World*. Routledge.
10. Holden, A. (2008). *Environment and Tourism*. Routledge.
11. McGehee, N.G., & Andereck, K.L. (2004). *Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism*. Journal of Travel Research, 43(2), 134-142.
12. Mowforth, M., & Munt, I. (2015). *Tourism and Sustainability: Development, Globalisation and New Tourism in the Third World*. Routledge.
13. Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1999). *The Experience Economy: Work Is Theatre & Every Business a Stage*. Boston: Harvard Business School Press.
14. Tisdell, C. A. (2001). *Tourism Economics, the Environment and Development: Analysis and Policy*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
15. Weaver, D. (2001). *The Encyclopedia of Ecotourism*. CABI Publishing.
16. UNWTO (2020). *Global Code of Ethics for Tourism*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>.
17. UNWTO (2020). *Sustainable Tourism for Development: A Global Perspective*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>
18. UNWTO (2020). *Tourism and Climate Change: Mitigation and Adaptation*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>.
19. UNWTO (2021). *International Guidelines on Sustainable Tourism*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>.
20. UNWTO (2021). *Tourism Highlights: 2021 Edition*. World Tourism Organization.
21. UNWTO (2021). *Virtual Reality in Tourism: A New Frontier*. World Tourism Organization.

22. UNWTO (2022). *Emerging Destinations: Opportunities and Challenges*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>
23. WTTC (2022). *The Rise of New Tourism Destinations: Global Shifts*. World Travel & Tourism Council. <https://wttc.org>
24. WTTC (2022). *Tourism and the Environment: Road to Sustainability*. World Travel & Tourism Council. <https://wttc.org>
25. WTTC (2023). *Economic Impact Report*. Available at: <https://wttc.org>
26. UNWTO (2023). *Tourism and Technology: The Changing Landscape*. World Tourism Organization. <https://www.unwto.org>
27. UNWTO (2023). *UNWTO World Tourism Barometer, Special Edition: World Tourism in 2023*. Available at: <https://www.unwto.org>